

Zdzisław Bolek

Małusy Wielkie, pow. Częstochowa. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 8, 91-92

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAŁUSY WIELKIE, pow. Częstochowa
Stanowisko 1

Muzeum w Częstochowie

Badania prowadził mgr Zdzisław Bolek. Finansował WKZ w Katowicach. Trzeci sezon badań. Cmentarzysko kultury łużyckiej z okresu Hallstatt D i lateńskie-go A.

Badaniami objęto południowo-wschodnie peryferie cmentarzyska oraz południowy jego rejon. Wykopami sondażowymi sprawdzono teren na północ od cmentarzyska. Uzyskano materiał z 9 nowo odkrytych zespołów grobowych zlokalizowanych w południowo-zachodnim rejonie cmentarzyska. Nowe materiały nie odbiegają formu grobu i wyposażenia od wcześniej poznanych. Kontrolne prace sondażowe ostatecznie ustaliły zasięg występowania pochówków i pozwoliły zakończyć badania.

Wszystkie groby odkryte w latach 1972-1974 były ciałopalne i płaskie. Przeważały pochówki popielnicowe, których wyeksplorowano 23. Pozostałe dwa groby były grobami jamowymi. Zarówno groby popielnicowe jak i jamowe nie posiadały żadnych konstrukcji kamiennych, tylko w jednym przypadku /grób nr 6/ zaobserwowano nakrycie popielnicy kamieniem. Groby usytuowane były płytko pod powierzchnią ziemi, na głębokości 10-40 cm, na skutek czego część z nich została zniszczona przez korzenie drzew rosnących na powierzchni cmentarzyska.

Wśród grobów przeważały pochówki jednostkowe osób dorosłych. Na 14 grobów, których przepalone kości poddano badaniom antropologicznym, 9 zawierało szczątki kostne kobiety, a 4 osobnika o płci męskiej. Jeden z grobów zawierał szczątki kostne osobnika o płci i wieku trudnym do ustalenia. Nie stwierdzono ułożenia kości w porządku anatomicznym. W dwóch przypadkach obok szczątków ludzkich znaleziono spalone kości zwierzęce prawdopodobnie psa /grób 2, 6/.

Groby były ubogo wyposażone zarówno w inwentarz ceramiczny jak i metalowy. Przeważnie do grobu wkładano dwa naczynia, zwykle misę i czarkę. Naczynia ustawiono w układzie dowolnym, przy czym czarki występowały z reguły w popielnicy pomiędzy spalonymi kośćmi.

W grobach odkryto więcej przedmiotów z brązu niż z żelaza. Wyroby metalowe zarówno brązowe jak i żelazne występowały wyłącznie w popielnicy wśród spalonych kości. Są to zarówno narzędzia jak i ozdoby. Do narzędzi zaliczamy dwa noże żelazne z grobu 3 i 14, a z ozdób: szpile żelazne /groby 6 i 17/ i brązowe /grób 23/, bransoletę brązową /grób 19/, fragmenty naszyjnika brązowego /grób 22/, kółka i skręty brązowe, oraz guziczki z brązu /grób 19/. Ponadto w grobach odkryto kilka przepalonych i stopnionych wyrobów brązowych. W grobie nr 6 znaleziono przęślik gliniany, a w grobie 11 paciorki ceramiczne.

Wyroby metalowe, które zostały odkryte na cmentarzysku w Małusach Wielkich nie daly podstaw do bardziej precyzyjnego datowania stanowiska w obrębie wczesnej epoki żelaza. Natomiast forma grobów, jak i naczynia przemawiają zdecydowanie za zaliczeniem cmentarzyska w Małusach Wielkich do najmłodszej fazy kultury łużyckiej. Można stwierdzić, że materiały z Małus Wielkich są nieco późniejsze niż typowe z terenu grupy górnośląsko-malopolskiej kultury łużyckiej. Przemawia za tym:

- 1/ dalej postępujące zubożenie inwentarza grobowego, zarówno w odniesieniu do ilości jak i ornamentyki naczyń,
- 2/ występowanie dużych garnkowatych popielnic z wyodrębnionym, stopkowatymi dnami,
- 3/ częste występowanie bezuchych mis ze spłaszczonymi i ściętymi górnymi krawędziami, nieco zgrubiałymi i odgiętymi na zewnątrz,
- 4/ występowanie grobów kloszowych.

Wszystkie te cechy przemawiają za tym, że z dużym prawdopodobieństwem możemy datować cmentarzysko w Małusach Wielkich na okres Hallstatt D i początek wczesnego okresu lateńskiego.

MASZKOWICE, pow. Nowy Sącz

Instytut Archeologii
Uniwersytetu Jagiellońskiego
w Krakowie

Badania prowadziła dr hab. Maria Cabalska. Finansował Uniwersytet Jagielloński. Dziesiąty sezon badań. Osada kultury łużyckiej z okresu halsztackiego i wczesnolateńskiego.

Po rocznej przerwie wznowiono badania wykopaliskowe. Wykopy usytuowano w zachodniej części wyraźnie opadającej ku stromym z tej strony stokom góry, jako jednostkę przestrzenną przyjęto obszar ćwiartki, wytyczającej dwa rzędy wykopów oddalonych od siebie o 4 m. Takie postępowanie uwarunkowane jest faktem założenia sadu na obszarze osady. Materiał zabytkowy występował w skromnych ilościach. Zarysy warstwy kulturowej były najczytelniejsze na głębokości 35 cm, a później rejestrowano tylko wgłębione njamy. Uzyskane rezultaty potwierdziły ustalone uprzednio rozwarstwienie osadnictwa kultury łużyckiej na dwie fazy. Oba badane rzędy dają całkowite przecięcie osady ze wschodu na zachód, co pozwoliło uchwycić jej zachodni zasięg. w obu następujących po sobie fazach. Odsłonięto zarysy 3 chat, z których dwie wiążą się z fazą młodszą, a jedna ze starszą.

Faza starsza. Chaty tej fazy wykreślają zewnętrzny pas osadniczy, a po stronie wschodniej i południowej znalazły się częściowo poza krawędzią góry.